

24.06x13.81	1/2	7 עמוד	Haaretz - Haaretz	05/11/2013	39528561-9
מכון הרטמן מרכז חינוך - 92300					

הפרדת כוחות בצה"ל בין חיל החינוך לרבנות

סמכויות שני החילות הוגדרו מחדש: חיל החינוך יפקד על "הזהות יהודית", הרבנות הצבאית על "תודעה יהודית". אבל ספק רב אם זה יסיים את מאבקי הכוח ביניהם

עמוס הראל

אחרי שנים של מאבקי שליטה בין חיל החינוך לרבנות הצבאית, צה"ל עושה באחרונה מאמץ לשוב ולנסח את גבולות הגזרה בין שני הגופים המתחרים על עיצוב ערכי החיילים והמפקדים. במאי האחרון נוסח מסמך המבחין בין סמכויות שני החילות בתחומים אלה. המסמך אושר על ידי הרמטכ"ל, בני גנץ. אבל חרף שיפור מסוים באווירה בין החילות, נדמה שהמהלוקת והתחירות ביניהם רחוקות מסיים.

מאז אמצע העשור הקודם הגבירה הרבנות, במידה ניכרת, את מעורבותה בסוגיות חינוכיות בצה"ל. על רקע עלייה תלולה במי שפר הלוחמים והמפקדים חובשי הכיפה ביחידות הקרביות, השקיעה הרבנות מאמץ ניכר בתחום וניצלה תקציבים גדולים שעמדו לרשותה. חיל החינוך נראה כמי שמנהל קרב בלימה כושל נגד העלייה בהשפעתה. החיכוכים בין שני החילות, שהצטיירו לעתים קרובות כחלק

ממלחמת תרבות בין הרבנים לשו"רי החומות של "הסדר הישן", הממלכתי, זכו לסיקור תקשורתי נרחב יחסית ועוררו עניין גם במערכת הפוליטית.

דו"ח מבקר המדינה, שפורסם במאי 2012, מתח ביקורת חריפה על התנהלות הצבא בעימות בין חיל החינוך לרבנות. הדו"ח קבע שהחינוך בצה"ל אינו מוסדר כהלכה ושבתחומים רבים הקשורים בו הוגברה מעורבות הרבנות הצבאית בלי פיקוח הולם של הרמטכ"ל. בדו"ח נמתחה ביקורת על חוסר תיאום בין הגופים ועל הימנעות הצמרת הצבאית מהתערבות והכרעה במחלוקת. בין היתר, תואר בו פירוק ועדת גישור שהוקמה באגף כוח האדם, שהפסיקה את עבודתה לאחר שהעומד בראשה התרשם שיש משבר אמון מוחלט בין שני הגופים. בשנה האחרונה התקיימה בדיקה נוספת, של מבקר צה"ל, תת-אלוף במילואים אילן הררי, שהשפה ליקויים דומים וכללה המלצות לשינויים.

המסמך החדש שאישר גנץ מבחין בין "זהות יהודית", שהעיסוק בה מופקד בידי חיל החינוך, לבין "תודעה יהודית", שתישאר באחריות הרבנות הצבאית. לפי התכתבות בין דובר צה"ל לעו"ד אורלי ארזי-לחובסקי, מהמרכז הריפורמי לדת ומדינה, ובעקבות פנייה נוספת של "הארץ", מסר הדובר כי "תחום הזהות היהודית, הנמצא באחריות חיל החינוך, נוגע במורשתו הלאומית של העם היהודי, מורשת הקרבות, השיח הציוני המורדני, פלורליזם, זיכרון השואה ונושאים רלוונטיים נוספים. תחום התודעה היהודית, שבאחריות חיל הרבנות הצבאית, עוסק בחיבור חיילי צה"ל לשורשיהם היהודיים ולמסורת היהודית".

דובר צה"ל הוסיף כי "פיתוח הכלים והתכנים נעשה על ידי הגופים בהתאמה. על מנת למנוע כפילות או חוסר תיאום בין עבודת ענף תודעה יהודית לבין מדור זהות יהודית, נערכה הסדרה ברורה, של-פיה ייצוג פלורליזם של דעות ביחס

הדרכה בעיר דוד בירושלים, ב-2008 צילום: דניאל בר-און/גיני

לתפיסת הזהות הישראלית-יהודית הוא באחריות חיל החינוך". גורם בכיר באכ"א אמר ל"הארץ" שחלוקת הסמכויות הח"דשה "אינה אומרת שהכל חלק, אבל אנחנו מאמינים בדיאלוג בין שני הגופים. לפחות כעת איננו מרמים האחד את השני, גם אם אני

חנו לא תמיד מסכימים". ביוני האחרון נכנס לתפקיד קצין חינוך ראשי חדש, תא"ל אבי נר פז-צוק. נדמה כי פז-צוק, יוצא סירת מטכ"ל שמילא תפקידים בכירים במערך הטכנולוגי באגף המודיעין, מבקש להנהיג כעת גישה נמרצת יותר בחיל החינוך. זו

13.27x10.92	2/2	עמוד 7	Haaretz - Haaretz	05/11/2013	39528573-2
מכון הרטמן מרכז חינוך - 92300					

יהדות לכלל יחידות צה"ל. זכתה בו קרן הראל, בראשות אלוף-מש"נה (מיל') אליעזר שגולה, המשמש גם ראש ישיבת ההסדר כמודיעין.

בדברי ההסבר למכרז נאמר כי "חיל הרבנות הצבאית מעביר שיחות ושיעורים בנושאים שונים ביהדות במטרה לחזק את רוח הלי-חימה, החתירה לניצחון והתודעה היהודית בקרב חיילי צה"ל ומפ"קדיו". הפעילות שמשרד הביט"חון מבקש שבבילה מרצים כוללת "שיעור תורני המתאים בעיקרו לאוכלוסייה המכונה 'דתית'" ול-צדו "שיחה, הרצאה בנושא ערכי-תורני, המתאימה לציבור הכללי". וביתר פירוט - "שיחות במוצבים, שיחות במתקנים ובבסיסים, שי-עורים קבועים, שיחות בקורסי ההכשרה השונים, שיחות במסגרת פעילות תודעה יהודית הנערכות מחוץ למתקני צה"ל".

לפי הנוסח המרחיב של המכרז, הוא אכן כולל תכנים הגולשים, לפחות במידת מה, לתחום האחי-ריות של חיל החינוך.

המכיר את הסיכומים החדשים בין החינוך לרבנות, אומר עם זאת כי גם ההסדר שאישר גנץ אינו מס"פק. לדבריו, האבחנה שנעשית בו היא "פתח לצרות, מריחה. אלה משחקי מלים שאינם פותרים דבה כשמשאירים לרבנות עיסוק במור-שת ומסורת, לא פותרים כלום, כי בעיני הרבנות זו פרצה גדולה דיה להמשיך ולגעת בחינוך החיילים ולעסוק בדברים שאמורים היו להישאר באחריות חיל החינוך".

חיל החינוך הקפיא תרומת פעילות חינוכית של אלע"ד עד לבדיקת תכניה

הבכיר לשעבר הביא כדוגמה מכרז חדש שהוציא משרד הביטחון בספטמבר, לפעילות חינוכית בע"לות של מיליון שקלים וחצי בשנה, תוך מתן אפשרות להכפלת הסכום בעתיד. המכרז נוגע להרצאות בת-שלום של מרצים אזרחיים בנושאי

מתבטאת ברצון למעורבות עמוקה יותר של החיל, גם בסוגיות רגיי-שות יחסית כמו פעילות חינוכית ביחידות בשטחים. לפי האיתותים הראשונים שלו, הקח"ר החדש מב"קש גם לשמר את תחומי השליטה של החיל, שכורסמו בהתמדה על ידי הרבנות ולהיפטר מהדימוי של חיל הולך ונחלש.

ביוני האחרון דווח ב"הארץ" כי חיל החינוך קיבל הקצבה בסך ארבעה מיליון שקלים לצורך פעי-לות חינוכית ליחידות צה"ל מט"עם עמותת הימין אלע"ד הפועלת לקידום התיישבות יהודית במזרח ירושלים. באחרונה החליט הקח"ר להקפיא את השימוש בתרומה, עד שתיענה דרישתו לאפשר לחיל פי-קוח הדוק על תוכני הפעילות של אלע"ד לחיילים. בחיל מציינים כי בשנה האחרונה אושרו מכרזים גם לפעילות חינוכית בשיתוף גופים אזרחיים בעלי גוון אידיאולוגי שוי-נה משל אלע"ד, כמו הישיבה החיי-לוגית "בינה" ומכון הרטמן. קצין בכיר לשעבר כאכ"א,